

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2019. május 8. *

„Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – Határozott idejű munkaviszony – Közsférához tartozó munkáltatóval kötött szerződések – Határozott idejű munkaszerződések visszaélészerű igénybevételének szankcionálását célzó intézkedések – A munkaviszony határozatlan idejű munkaviszonnyá történő átalakítása – Az átalakítás visszaható hatályának korlátozása – Pénzbeli kártérítés hiánya”

A C-494/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Corte d'appello di Trento (trentói fellebbviteli bíróság, Olaszország) a Bírósághoz 2017. július 13-án érkezett, 2017. augusztus 14-i határozatával terjesztett elő

a **Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR**

és

Fabio Rossato,

a **Conservatorio di Musica F. A. Bonporti**

között folyamatban levő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta, a Bíróság elnökhelyettese, az első tanács elnökeként eljárva, A. Arabadjev (előadó), E. Regan, C. G. Fernlund és S. Rodin bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: R. Schiano tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- F. Rossato képviseletében A. Mastrolia avvocatessa,
- az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítői: L. Fiandaca, C. Colelli és G. D'Avanzo avvocati dello Stato,
- az Európai Bizottság képviseletében G. Gattinara és M. van Beek, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: olasz.

a főtanácsnok indítványának a 2018. december 6-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv (HL 1999. L 175., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 5. kötet, 368. o.) mellékletében szereplő, a határozott ideig tartó munkaviszonyról szóló, 1999. március 18-án kötött keretmegállapodás (a továbbiakban: keretmegállapodás) 5. szakasza 1. pontjának értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR (közoktatási, felsőoktatási és kutatási minisztérium – MIUR, Olaszország) és F. Rossato, valamint a Conservatorio di Musica F. A. Bonporti (F. A. Bonporti zeneakadémia, Olaszország) között azon kár megtérítése tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, amely állítása szerint F. Rossatot a 2003. november 18. és 2015. szeptember 2. közötti időszakban egymást követően kötött, határozott idejű munkaszerződések miatt érte.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 Az 1999/70 irányelv 1. cikke értelmében ezen irányelv célja „a mellékletben szereplő keretmegállapodás végrehajtása, amely megállapodást általános iparági szervezetek [az Európai Szakszervezeti Szövetség (ESZSZ), az Európai Munkáltatók és Gyáriparosok Szervezeteinek Szövetsége (UNICE) és az Állami és Közszolgáltatási Vállalatok Európai Központja (CEEP)] kötöttek”.
- 4 A keretmegállapodás 1. szakasza értelmében a keretmegállapodás célja egyrészt a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének alkalmazásával a határozott ideig tartó munkavégzés minőségének javítása, másrészt az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések vagy munkaviszonyok alkalmazásából származó visszaélések megakadályozásához szükséges keret megállapítása.
- 5 A keretmegállapodásnak „A visszaélés megakadályozására irányuló intézkedések” című 5. szakasza a következőképpen rendelkezik:
 - „1. Az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések vagy munkaviszonyok alkalmazásából származó visszaélés megakadályozása érdekében a tagállamok a szociális partnerekkel a nemzeti jognak, kollektív szerződésnek vagy gyakorlatnak megfelelően folytatott konzultációt követően és/vagy a szociális partnerek, a visszaélés megakadályozására irányuló megfelelő jogi intézkedések hiányában, meghatározott ágazatok és/vagy munkavállalói kategóriák igényeinek figyelembevételével, a következő intézkedések közül vezetnek be egyet vagy többet:
 - a) az ilyen szerződések vagy munkaviszonyok megújítását alátámasztó objektív okok;
 - b) az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések vagy munkaviszonyok maximális teljes időtartama;
 - c) az ilyen szerződések vagy jogviszonyok [helyesen: munkaviszonyok] megújításának száma.
 2. A szociális partnerekkel folytatott konzultációt követően a tagállamok és/vagy a szociális partnerek, ha szükséges, meghatározzák, hogy a határozott időre létrejött munkaszerződéseket vagy munkaviszonyokat milyen feltételek mellett tekintik:
 - a) »egymást követőnek«;

- b) a szerződéseket vagy jogviszonyokat határozatlan időre szólónak [helyesen: b) határozatlan időre szólónak].”

Az olasz jog

- 6 A Legge n. 107 – Riforma del sistema nazionale di istruzione e formazione e delega per il riordino delle disposizioni legislative vigenti (a nemzeti oktatási rendszer reformjáról és a hatályos törvényi rendelkezések felülvizsgálatára vonatkozó felhatalmazásról szóló, 2015. július 13-i 107. sz. törvény; a GURI 2015. július 15-i 162. száma; a továbbiakban: 107/2015. sz. törvény) 1. cikkének (95) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A 2015/2016-os tanévre a [MIUR] engedélyt kapott arra, hogy a határozatlan időre foglalkoztatott tanárok felvétele céljából rendkívüli munkaerő-felvételi tervet hajtson végre az oktatási intézmények minden szintjét illetően, annak érdekében, hogy betöltsenek minden olyan, a »jogszabály szerinti« állományi létszám tekintetében kiírt általános és kiegészítő álláshelyet, amely az ugyanezen tanév vonatkozásában [az 1994. április 16-i decreto legislativo n. 297 – Testo unico delle disposizioni legislative in materia di istruzione (az oktatásügy vonatkozásában alkalmazandó törvényi rendelkezések egységes szövegének jóváhagyásáról szóló, 297. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendeletben) (a GURI 1994. május 19-i 115. számának rendes melléklete; a továbbiakban: 297/1994. sz. rendelet)] foglalt egységes szöveg 399. cikke alapján történt, a 2012 előtti képesítéseken és vizsgákon alapuló versenyvizsgák alkalmassági listáit megszüntető kinevezések eredményeként még betöltetlen és szabad [...]”

- 7 A 107/2015. sz. törvény 1. cikkének (131) bekezdése értelmében:

„2016. szeptember 1-jétől kezdve az állami oktatási és nevelési intézményekben a betöltetlen és szabad álláshelyek betöltésére az oktató, nevelő, adminisztratív, műszaki és kiegészítő személyzettel kötött, határozott időre szóló munkaszerződések összesített időtartama nem haladhatja meg a 36 hónapot, még akkor sem, ha a munkaszerződések megszakításokkal követik egymást.”

- 8 A 107/2015. sz. törvény 1. cikkének (132) bekezdése szerint:

„A [MIUR] előirányzata előírja egy alap létrehozását a betöltetlen és szabad álláshelyekre vonatkozó, (megszakításokkal vagy anélkül) 36 hónapot meghaladó összesített időtartamú, határozott időre szóló [munka]szerződések egymást követő alkalmazásából származó károk megtérítéséről rendelkező bírósági határozatok teljesítéséből eredő kifizetések céljára, továbbá hogy mind a 2015., mind pedig a 2016. év vonatkozásában 10 millió eurót kell az alap rendelkezésére bocsátani [...]”

- 9 A 297/1994 rendelet 399. cikke úgy rendelkezik, hogy az oktatók felvételére versenyvizsgák és állandó alkalmassági listák útján kerül sor.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 10 F. Rossatót az F. A. Bonporti zeneakadémia harmonikatanárként alkalmazta határozott idejű munkaszerződések alapján, amelyek közül az elsőt 2003. november 18-án kötötték. Ez a jogviszony 17 egymást követő, határozott időre létrejött, ugyanazon munkakör betöltésére kötött munkaszerződés alapján megszakítás nélkül folytatódott.
- 11 F. Rossato a Tribunale di Rovereto-hoz (roveretói bíróság, Olaszország) 2011. december 20-án benyújtott kérelmeiben a munkáltatójával kötött egyes munkaszerződések határozott időre vonatkozó rendelkezései jogellenességének megállapítását, valamint a határozott idejű munkaviszonyának az első szerződés megkötésének napjára visszaható hatállyal, határozatlan idejű munkaviszonnyá történő

átalakítását kérte. Másodlagosan a határozott időre szóló szerződések visszaélészerű alkalmazásával okozott kár megtérítését, valamint a keretmegállapodás 4. szakasza alapján az ezen munkaviszony keretében szerzett szolgálati idejének a munkabér-kiszámítás szempontjából való figyelembevételét is kérte. A Tribunale di Rovereto (roveretói bíróság) kizárólag az eltöltött szolgálati időnek a munkabér szempontjából való elismerésére irányuló kérelemnek adott helyt. Az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések visszaélészerű alkalmazására alapított állításokat elutasította.

- 12 A Corte d'appello di Trento (trentói fellebbviteli bíróság), amelyhez a MIUR ezen ítélettel szemben 2013. március 5-én fellebbezést nyújtott be, majd 2013. május 31-én F. Rossato csatlakozó fellebbezést nyújtott be, több ízben is felfüggesztette az eljárást a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401), valamint a Corte costituzionale (alkotmánybíróság, Olaszország) határozatának és a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) 107/2015. sz. törvényre vonatkozó, azon határozatának meghozataláig, amelyet a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítéletet (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401) követően annak érdekében fogadtak el, hogy a nemzeti szabályozást a keretmegállapodásból eredő és a Bíróság által az említett ítéletben kifejtett kötelezettségekhez igazítsák.
- 13 2015. szeptember 2-án a fellebbviteli bíróság előtti eljárás során F. Rossatot munkáltatója 2014. január 1-jére visszamenőleges hatállyal kinevezte, és ezzel határozatlan időre szóló munkaviszonyt létesített. A kérdést előterjesztő bíróság ismerteti, hogy F. Rossatónak a 297/1994. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 399. cikke alapján történt kinevezésére az állandó alkalmassági listán elfoglalt helye alapján, nem pedig a 107/2015. sz. törvénnyel által előírt rendkívüli munkaerő-felvételi terv végrehajtásaként került sor.
- 14 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a Corte suprema di cassazione (semmitőszék) a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ítélezési gyakorlatára támaszkodva úgy ítélte meg, hogy a 107/2015. sz. törvény 1. cikkének (95) bekezdésében foglalt, az alkalmassági listára vett oktatók rendkívüli felvételére vonatkozó átmeneti rendelkezések a Bíróság által a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítéletben (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401) kifejtett szabályok végrehajtásának minősülnek. Többek között azt állapította meg, hogy a munkaviszony határozatlan idejű munkaviszonnyá történő átalakítása, amelyet ez a törvény a rendkívüli munkaerő-felvételi terv alapján előír, a határozatlan idejű munkaviszony esetleges más, azonos hatású átalakításához – például az alkalmassági listán történő előresorolás miatti kinevezéshez – hasonlóan a 2015. évi 107. sz. törvény hatálybalépését megelőzően megvalósult visszaélészerű tényállások tekintetében arányos, kellően hatékony, valamint a visszaélés megfelelő szankcionálására alkalmas intézkedésnek minősül, és ezért a munkaviszony átalakításában részesülő munkavállaló nem igényelhet ezen az alapon pénzbeli kompenzációt, függetlenül attól, milyen okból került sor a munkaviszony átalakítására.
- 15 A keretmegállapodásra és a Bíróság által a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítéletben (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401) lefektetett szabályokra tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal kétségeket támaszt az ilyen bírósági értelmezés jogszerűségét illetően.
- 16 E körülmények között a Corte d'appello di Trento (trentói fellebbviteli bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a [...] keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontját, hogy azzal ellentétes a 107/2015. sz. törvény 1. cikke (95), (131) és (132) bekezdésének alkalmazása, amelyek a jövőre nézve, visszaható hatály és kártérítés nélkül olyan intézkedésként írják elő a határozott időre alkalmazott tanárok állandó személyi állományba helyezését, amely arányos, kellően hatékony és visszatartó erejű ahhoz, hogy biztosítsa a keretmegállapodás rendelkezéseinek teljes érvényesülését a keretmegállapodás határozott időre szóló munkaszerződések visszaélészerű, ismételt alkalmazásával megvalósuló megsértése esetén abban az időszakban, amikor a hivatkozott rendelkezések szerinti intézkedések még nem váltanak ki joghatást?”

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

- 17 Az olasz kormány vitatja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát. E tekintetben úgy érvel, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés, amennyiben a 107/2015. sz. törvény 1. cikkének (95), (131) és (132) bekezdésére irányul, hipotetikus jellegű, mivel ez a szabályozás nem alkalmazandó az alapeljárás tárgyát képező helyzetre. Azt állítja, hogy a F. Rossato munkaviszonyát nem az ezen törvény 1. cikkének (95) bekezdése alapján alakították át, hanem az említett törvény hatálybalépését megelőzően alkalmazott „korábbi pályázati-felvételi módok”, a jelen esetben az alkalmassági listán elfoglalt hely szerinti kinevezés alapján.
- 18 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból azonban kitűnik, hogy a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) és a Corte suprema di cassazione (semmtőszék) a 107/2015. sz. törvény általuk történő alkalmazása során – amely törvény főszabály szerint kizárja az érintett munkavállaló kárának abban az esetben történő megtérítését, ha a határozott idejű munkaviszonyát határozatlan idejű munkaviszonnyá alakították át – nem tesz különbséget aszerint, hogy a munkaviszony átalakítására e törvény alapján – különösen az 1. cikkének (95) bekezdésében előírt rendkívüli munkaerő-felvételi terv címén – vagy az említett törvény elfogadása előtt bevezetett, korábbi pályázati-felvételi módok alapján került sor. A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy e bíróságok ezáltal a 107/2015. sz. törvény alkalmazási körét az olyan oktatókra is kiterjesztették, mint F. Rossato, akinek munkaviszonyát az említett intézkedések alapján alakították át, és ebből következően ezen oktatók tekintetében is kizárták a pénzbeli kompenzációhoz való jogot.
- 19 Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti bíróság által saját felelősségére meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helytállóságát a Bíróság nem vizsgálhatja – az uniós jog értelmezésére vonatkozóan előterjesztett kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatal iránt előterjesztett kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2018. december 4-i Minister for Justice and Equality és Commissioner of An Garda Síochána ítélet, C-378/17, EU:C:2018:979, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 20 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkra tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bíróság elé terjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem nem hipotetikus jellegű, és ezért az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 21 Emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikk által bevezetett, a nemzeti bíróságok és a Bíróság közötti együttműködési eljárás keretében a Bíróságnak hasznos választ kell adnia a nemzeti bíróság számára, amely megkönnyíti az előtte folyamatban lévő jogvita eldöntését. Ennek érdekében a Bíróságnak adott esetben át kell fogalmaznia a feltett kérdéseket (lásd többek között: 2014. március 27-i Le Rayon d'Or ítélet, C-151/13, EU:C:2014:185, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 22 E tekintetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban az szerepel, hogy F. Rossato határozott idejű munkaviszonyát 2015. szeptember 2-án 2014. január 1-jére visszaható hatállyal határozatlan idejű munkaviszonnyá alakították át.
- 23 Az előterjesztett kérdést ezért úgy kell érteni, mint amely lényegében arra irányul, hogy a keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely – ahogyan azt a legfelsőbb szinten eljáró nemzeti bíróságok alkalmazták – kizárja

- az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása miatt járó pénzbeli kompenzációhoz való jogot a közsférában dolgozó olyan oktatók tekintetében, akiknek a határozott idejű munkaviszonyát korlátozott visszaható hatállyal határozatlan idejű munkaviszonnyá alakították át.
- 24 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontja az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések vagy munkaviszonyok visszaélészerű alkalmazásának megakadályozása érdekében kötelezi a tagállamokat az e szakaszban felsoroltak közül legalább egy intézkedés elfogadására, ha belső joguk nem tartalmaz egyenértékű jogi intézkedéseket (2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. október 25-i Sciotto ítélet, C-331/17, EU:C:2018:859, 32. pont).
- 25 A tagállamok e tekintetben mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek, mivel választhatnak, hogy az említett 5. szakasz 1. pontjának a)–c) alpontjában felsorolt egy vagy több intézkedést, vagy a már meglévő, egyenértékű jogi intézkedéseket alkalmazzák-e, figyelembe véve a meghatározott ágazatok, illetve munkavállalói kategóriák igényeit (2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. október 25-i Sciotto ítélet, C-331/17, EU:C:2018:859, 33. pont).
- 26 Ezáltal a keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontja a tagállamok számára az ilyen visszaélések megakadályozására irányuló általános célt jelöl ki, azonban meghagyja a tagállamoknak a cél eléréséhez szükséges eszközök megválasztását, amennyiben azok nem veszélyeztetik a keretmegállapodás célját vagy hatékony érvényesülését (2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. október 25-i Sciotto ítélet, C-331/17, EU:C:2018:859, 34. pont).
- 27 Ezenkívül amikor – mint a jelen esetben is – az uniós jog nem ír elő különös szankciókat arra az esetre, ha mégis visszaélést észlelnek, a nemzeti hatóságok feladata olyan intézkedéseket elfogadni, amelyeknek nemcsak arányosnak, hanem egyúttal kellően hatékonynak és visszatartónak is kell lenniük ahhoz, hogy biztosítsák a keretmegállapodás alapján hozott szabályok teljes érvényesülését (2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 28 Ebből következik, hogy ha egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések vagy munkaviszonyok visszaélészerű alkalmazására került sor, olyan, a munkavállalók számára tényleges és egyenértékű védelmet biztosító intézkedésnek kell alkalmazhatónak lennie, amely megfelelően szankcionálja ezt a visszaélést, és megszünteti az uniós jog megsértéséből származó következményeket (2014. július 3-i Fiamingo és társai ítélet, C-362/13, C-363/13 és C-407/13, EU:C:2014:2044, 64. pont; 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet, C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401, 79. pont; 2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 31. pont).
- 29 Nem a Bíróság feladata a belső jog értelmezése, mivel az kizárólag a kérdést előterjesztő bíróságra tartozik, amely jelen esetben köteles arról határozni, hogy az előző pontokban említett követelményeket a szóban forgó nemzeti szabályozás rendelkezései teljesítik-e. Mindazonáltal a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálása során szükség esetén pontosításokat adhat, amelyek célja, hogy iránymutatást adjanak a nemzeti bíróságnak az értékelés során (lásd különösen: 2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 45. pont).
- 30 Első helyen meg kell állapítani, hogy a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítéletben (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401) a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 107/2015. sz. törvényt megelőző szabályozás nem tartalmazott kellően hatékony és visszatartó erejű szankciót ahhoz, hogy biztosítsa a keretmegállapodás alapján hozott szabályok teljes érvényesülését. A Bíróság konkrétan azt állapította meg, hogy az ügyben érintett oktatók egyetlen lehetősége arra, hogy a határozott idejű munkaviszonyukat határozatlan idejű munkaviszonnyá alakítsák át, az állandó alkalmassági listán való

- előresorolásuk következtében történő kinevezésüktől, és ezáltal olyan körülményektől függ, amelyeket előre nem láthatónak és véletlenszerűnek kell tekinteni, mivel a határozott időre szóló munkaszerződések összesített időtartamától, valamint az időközben betöltetlenné váló álláshelyektől függenek (lásd ebben az értelemben: 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet, C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401, 107. pont).
- 31 A Bíróság e tekintetben abból indult ki, hogy az oktatók kinevezésének határideje legalább annyira változó, mint amennyire bizonytalan volt (lásd ebben az értelemben: 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet, C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401, 105. pont).
- 32 A jelen esetben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy a nemzeti jogalkotó a határozott időre szóló munkaszerződések visszaélészerű alkalmazásának megelőzésére és szankcionálására irányuló intézkedéseket tartalmazó új rendszerre való áttérés érdekében rendkívüli munkaerő-felvételi tervet fogadott el, amely az „átmeneti” státuszú oktatókkal kötött, határozott időre szóló munkaszerződések átalakítását írja elő a 2015/2016-os tanévre, az adminisztráció által a határozott idejű szerződéssel alkalmazott oktatók felvételére használt alkalmassági listák és besorolások fokozatos és végleges kimerülése révén.
- 33 Az olasz kormány azt is jelezte, hogy ezzel párhuzamosan lefolytatta az alkalmassági listák élén szereplő oktatókra vonatkozó, már folyamatban lévő kinevezési eljárásokat, azok befejeződéséig. A 107/2015. sz. törvény 1. cikkének (95) bekezdése ezzel kapcsolatban ugyanis úgy rendelkezik, hogy a rendkívüli munkaerő-felvételi terv végrehajtása arra irányul, hogy „betöltsenek minden olyan [...] álláshelyet, amely az ugyanezen tanév vonatkozásában a [297/1994. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet] 399. cikk[e] alapján történt [...] kinevezések”, azaz az állandó alkalmassági listán történő előresorolás miatti kinevezések „eredményeként még betöltetlen és szabad”.
- 34 Úgy tűnik tehát – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatra is figyelemmel –, hogy a rendkívüli munkaerő-felvétel és a 297/1994. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 399. cikke szerinti eljárások, amelyek F. Rossato kinevezését eredményezték, ugyanarra az oktatói kategóriára vonatkoznak, és ezért F. Rossato határozott idejű munkaviszonyát legkésőbb a 2015/2016-os tanév végéig – vagy a már folyamatban lévő kinevezési eljárás lefolytatása, vagy a rendkívüli munkaerő-felvételi terv alkalmazása következtében – határozatlan idejű munkaviszonnyá kellett átalakítani.
- 35 Ez a körülmény – feltéve, hogy bizonyítást nyer – arra enged következtetni, hogy F. Rossato helyzete a 107/2015. sz. törvénnyel végrehajtott reform miatt jogi és ténybeli szempontból is jelentősen eltérő besorolás alá tartozik, mint a 2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet tényállása (C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401).
- 36 Az említett ítélet alapjául szolgáló ügy tárgyát képező oktatók helyzetétől eltérően F. Rossato munkaviszonyának átalakítása nem volt bizonytalan, előre nem látható és véletlenszerű, mivel azt a 107/2015. sz. törvény kötelezővé tette.
- 37 Ezért az ilyen szabályozás által előírt szankció kellően hatékony és visszatartó jellege nem kérdőjelezhető meg azon az alapon, hogy a munkaviszony átalakítása előre nem látható és véletlenszerű volt.
- 38 Második helyen az ilyen munkaviszony átalakítása esetén járó kompenzáció elmaradásával kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy – amint ez a jelen ítélet 24–26. pontjában is szerepel – a tagállamok a szociálpolitika területén kitűzött célok elérésére alkalmas intézkedések megválasztását illetően széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek.

- 39 Azt is meg kell jegyezni, hogy a keretmegállapodás 5. szakaszának 2. pontjából következően a tagállamoknak lehetőségük van az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések alkalmazásából származó visszaélések megelőzésére irányuló intézkedésként a határozott idejű munkaszerződéseket határozatlan idejű munkaviszonnyá alakítani, ez utóbbi pedig a munkahelyek stabilitását segíti elő, amely fontos elemét képezi a munkavállalók védelmének.
- 40 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság lényegében azt állapította meg, hogy az olyan kötelező szabályt tartalmazó szabályozás, amely szerint a határozott idejű munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása esetén az ilyen munkaszerződéseket határozatlan idejű munkaszerződéseké alakítják át, az ilyen visszaélészerű alkalmazást hatékonyan szankcionáló intézkedést tartalmazó szabályozásnak minősíthető (lásd többek között: 2014. július 3-i Fiamingo és társai ítélet, C-362/13, C-363/13 és C-407/13, EU:C:2014:2044, 70. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), és ezért megfelel a jelen ítélet 27. és 28. pontjában ismertetett követelményeknek.
- 41 Az ítélkezési gyakorlat mindazonáltal nem követeli meg az intézkedések halmozását (lásd ebben az értelemben: 1993. augusztus 2-i Marshall ítélet, C-271/91, EU:C:1993:335, 25. pont; 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 32. és 35. pont).
- 42 Sem az okozott kárt teljes mértékben fedező kártérítés nyújtásának elve, sem az arányosság elve nem követeli továbbá meg büntető jellegű kártérítés fizetését (lásd ebben az értelemben: 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 37. pont).
- 43 Ezek az elvek ugyanis azt követelik meg, hogy a tagállamok a pusztán jelképes kártérítésen túlmutató, de a teljes mértékű kompenzációt nem meghaladó mértékű, megfelelő kártérítést írjanak elő (lásd ebben az értelemben: 1984. április 10-i von Colson és Kamann ítélet, 14/83, EU:C:1984:153, 28. pont; 1993. augusztus 2-i Marshall ítélet, C-271/91, EU:C:1993:335, 26. pont; 2015. december 17-i Arjona Camacho ítélet, C-407/14, EU:C:2015:831, 33. pont).
- 44 Végül azzal kapcsolatban, hogy F. Rossato szerint eltérő bánásmódban részesítették azokat a munkavállalókat, akiknek a munkáltatóját a 107/2015. sz. törvény hatálybalépése előtt határozott idejű munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása miatt elítélték, és akik a korábbi szabályozás alapján egyidejűleg jóvátételben és határozatlan idejű munkaszerződéssel való alkalmazásban is részesülhettek, elegendő arra emlékeztetni, hogy az alkalmazandó jogszabályi reformból következően határozott időre alkalmazott munkavállalók két kategóriája közötti eltérő bánásmód nem tartozik a hátrányos megkülönböztetés tilalmának a keretmegállapodás 4. szakaszában foglalt elve hatálya alá (lásd: 2018. november 21-i Viejobueno Ibáñez és de la Vara González ítélet, C-245/17, EU:C:2018:934, 50. és 51. pont).
- 45 A fenti megfontolásokra tekintettel meg kell állapítani, hogy a keretmegállapodás nem kötelezi arra a tagállamokat, hogy a határozott idejű munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása esetén a határozott idejű munkaviszony határozatlan idejű munkaviszonnyá történő átalakítása mellett kártérítéshez való jogot is előírjanak.
- 46 Harmadik helyen meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi a Bíróságtól, hogy F. Rossato munkaviszonya átalakításának korlátozott visszaható hatálya összeegyeztethető-e a keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontjával. E tekintetben kifejti, hogy F. Rossato különösen hosszú ideig, 2003. november 18-tól 2015. szeptember 2-ig dolgozott 17, határozott időre szóló szerződés alapján zenetanárként, mielőtt 2015 szeptemberében a munkaviszonyát 2014. január 1-jei hatállyal átalakították. A kérdést előterjesztő bíróság ezenkívül megjegyzi, hogy a magánszférában a munkaviszony visszaélés miatti átalakítására az első munkaszerződés megkötésének napjára visszaható hatállyal került sor. Az alapügy felperese számára ebből többek között az következett, hogy a munkabére kiszámításakor az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződései alapján megszerzett szolgálati idő teljes egészét figyelembe vették.

- 47 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy egyrészt az a körülmény, hogy a nemzeti jogalkotó által a magánszférában hozott intézkedés a munkavállalók számára elismerhető legmagasabb szintű védelmet jelent, önmagában véve még nem csökkenti a közsférához tartozó munkavállalók tekintetében alkalmazandó nemzeti intézkedések hatékonyságát (2018. március 7-i Santoro ítélet, C-494/16, EU:C:2018:166, 51. pont).
- 48 Másrészt meg kell állapítani, hogy a határozott idejű munkaszerződések alapján ledolgozott idő teljes egészének az érintett munkavállaló kinevezésekor történő figyelembevétele a szakmai előmenetel teljes mértékű, a versenyvizsgát sikerrel teljesítő tisztviselőket megillető helyreállítását jelentené. Ebben az összefüggésben emlékeztetni kell, hogy az uniós jog nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy azonosan kezeljék a nyílt versenyvizsga alapján kinevezett köztisztviselőket és a határozott időre szóló munkaszerződésekkel szerzett szakmai tapasztalat alapján felvett köztisztviselőket, mivel az eltérő bánásmód egyrészt abból fakad, hogy figyelembe kell venni a szükséges képesítéseket és a köztisztviselők felelősségi körébe tartozó feladatok jellegét, másrészt pedig el kell kerülni a köztisztviselőkkel szembeni fordított hátrányos megkülönböztetés kialakulását (lásd többek között: 2018. szeptember 20-i Motter ítélet, C-466/17, EU:C:2018:758, 46. és 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 49 Ezért nem zárható ki, hogy az F. Rossato munkaviszonya átalakításának visszaható hatályát ért korlátozása az állami szektor sajátosságai miatt – legalábbis részben – igazolható.
- 50 A jelen ügyben azonban hangsúlyozni kell, hogy az F. Rossato esetében figyelembe vett szolgálati idő jóval rövidebb, mint a határozott idejű szerződések alapján ledolgozott idő.
- 51 Noha a tagállamnak a keretmegállapodás 5. szakasza 1. pontjának végrehajtása során kétségtelenül jogában áll, hogy figyelembe vegye az oktatás mint sajátos ágazat igényeit, e jog nem értelmezhető úgy, mint amely lehetővé tenné számára, hogy ne kelljen tiszteletben tartania azon kötelezettséget, hogy az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések visszaélészerű alkalmazását megfelelően szankcionáló intézkedést hozzon (2014. november 26-i Mascolo és társai ítélet, C-22/13, C-61/13–C-63/13 és C-418/13, EU:C:2014:2401, 118. pont). Az ilyen intézkedésnek többek között – ahogyan ez a jelen ítélet 28. pontjában is szerepel – arányosnak kell lennie.
- 52 A nemzeti bíróság feladata ezért annak vizsgálata, hogy – tekintetbe véve egyrészt a határozott idejű munkaszerződések alapján szerzett szolgálati idő korlátozott mértékű figyelembevételének esetleges indokoltságát, másrészt az F. Rossatóval szembeni visszaélés különösen hosszú időtartamát – F. Rossato szolgálati idejének 2014. január 1-jére visszaható hatályú figyelembevétele olyan arányos intézkedésnek minősül-e, amely a jelen ítélet 28. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében megfelelően szankcionálja ezt a visszaélést, és megszünteti az uniós jog megsértéséből származó következményeket.
- 53 A fenti megfontolásokra tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely – ahogyan azt a legfelsőbb szinten eljáró nemzeti bíróságok alkalmazták – kizárja az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása miatt járó pénzbeli kompenzációhoz való jogot a közsférában dolgozó olyan oktatók tekintetében, akiknek a határozott idejű munkaviszonyát korlátozott visszaható hatállyal határozatlan idejű munkaviszonnyá alakították át, amennyiben a munkaviszony átalakítása nem tekinthető bizonytalannak, előre nem láthatónak és véletlenszerűnek, és az említett egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések alapján szerzett szolgálati idő figyelembevételének korlátozása az ezen visszaélés szankcionálására irányuló, arányos intézkedésnek minősül, aminek ellenőrzése a kérdést előterjesztő bíróságra hárul.

A költségekről

- 54 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv mellékletében szereplő, a határozott ideig tartó munkaviszonyról szóló, 1999. március 18-án kötött keretmegállapodás 5. szakaszának 1. pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely – ahogyan azt a legfelsőbb szinten eljáró nemzeti bíróságok alkalmazták – kizárja az egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása miatt járó pénzbeli kompenzációhoz való jogot a közsférában dolgozó olyan oktatók tekintetében, akiknek a határozott idejű munkaviszonyát korlátozott visszaható hatállyal határozatlan idejű munkaviszonnyá alakították át, amennyiben a munkaviszony átalakítása nem tekinthető bizonytalannak, előre nem láthatónak és véletlenszerűnek, és az említett egymást követő, határozott időre létrejött munkaszerződések alapján szerzett szolgálati idő figyelembevételének korlátozása az ezen visszaélés szankcionálására irányuló, arányos intézkedésnek minősül, aminek ellenőrzése a kérdést előterjesztő bíróságra hárul.

Aláírások